

Rapport 2012:67

Stortorget, Södergatan

Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012.

Therese Ohlsson

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2012:67

Stortorget, Södergatan

Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012

Therese Ohlsson

**sydsvensk
arkeologi**

Fornlämningsnr: 20
Innerstaden 1:14, Malmö stad
Malmö kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2012 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2012:67

Omslag: Schaktet och Stortorget's östra del. Foto: Therese Ohlsson

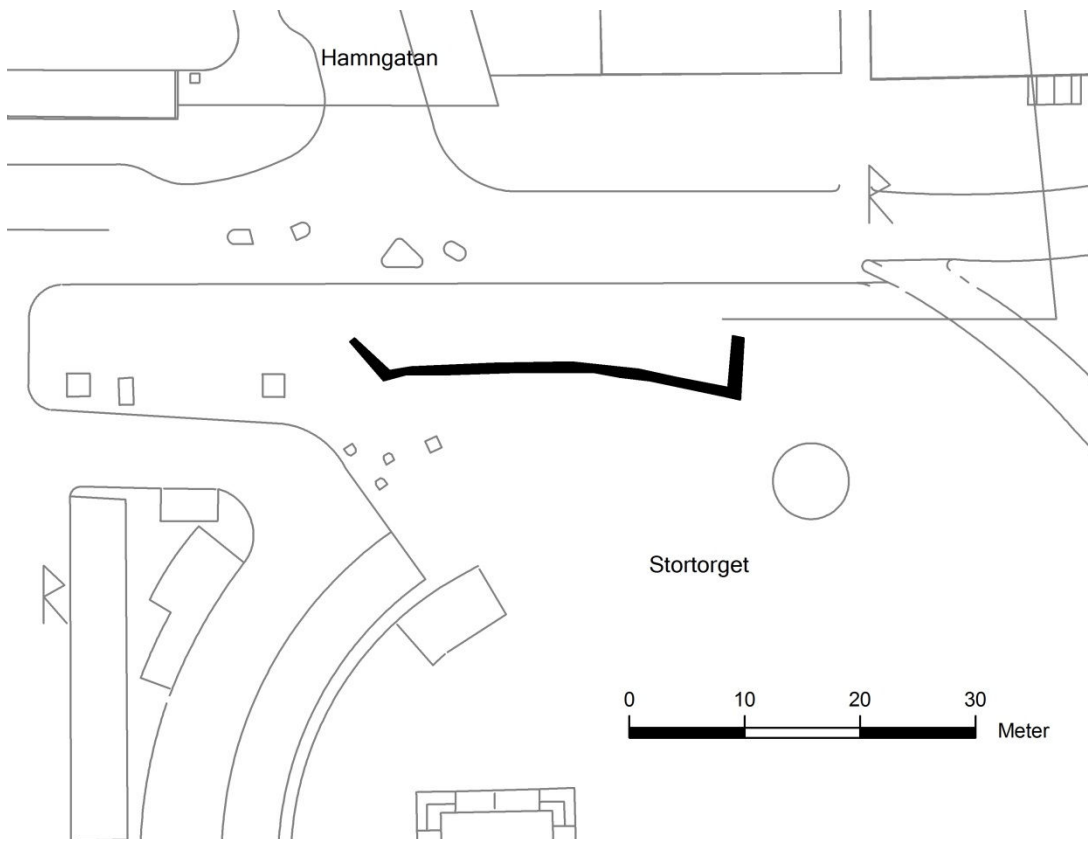
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Fornlämningssituation och topografi	6
Helgeandsklostret och Helgeandshuset	6
Undersökningsresultat	6
Sammanfattning	8
Referenser	9
Administrativa uppgifter	10

Figur 1. Malmö stad i Malmö kommun.

Figur 2. Schaktets placering (svartmarkerat) på Stortorget, skala 1:500.

Sammanfattning

Med anledning av nedläggning av kabel genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning på kv. Stortorget, Malmö stad. Den arkeologiska övervakningen skedde på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne (Lst dnr 431–21947–12). Området är beläget inom Malmös äldre stadsområde som är upptaget som RAÄ 20 i Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem (FMIS).

Arbetet pågick 121012–121015, personal var Therese Ohlsson.

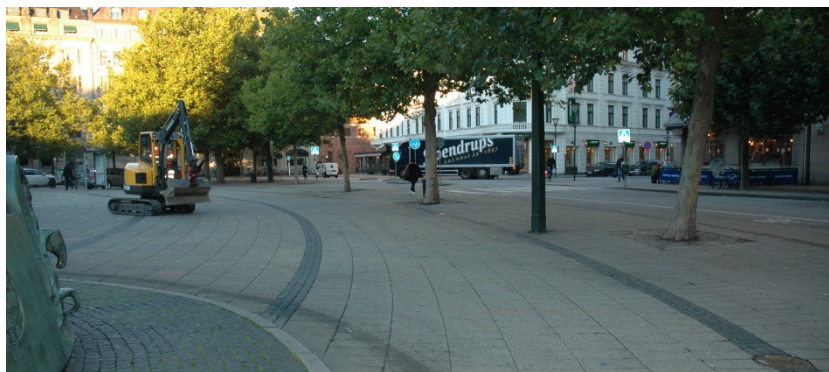
Stortorget anlades under perioden 1538 till 1545, detta tillsammans med det nya rådhuset (Bager 1971:291 ff). Dock finns det fortfarande så sent som 1588 och 1589 omnämnt i hospitalets räkenskaper att vagnar hyrdes för transporter med gammal mursten och grundstenar från Stortorget till de nya befästningarna vid Österport (Lekholm 1963).

Före torgets anläggning fanns profana tomter i området samt Helgeandsklostret. I torgets östra del låg Rostockerköpmännens laghus. Denna undersökning tangerar enligt Bager Helgeandsklostrets tomt, detta utifrån excerperingar i det äldre skriftmaterialet (Bager 1971:293).

Inledning

Med anledning av nedläggning av kabel genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning på kv. Stortorget, Innerstaden 1:14 i Malmö stad. Den arkeologiska övervakningen skedde på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne (Lst dnr 431–21947–12). Området är beläget inom Malmös äldre stadsområde som är upptaget som RAÄ 20 i Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem (FMIS).

Undersökningens uppdragsgivare var Malmö stad.

Figur 3. Området före schaktning.

Fornlämningssituation och topografi

I de nordvästra delarna av Stortorget finns bottensanden på ca 3 m ö. h. i de sydöstra på omkring 1 m ö. h. Detta visar att de ursprungliga marknivåerna varit tämligen skiftande. Tidigare arkeologiska undersökningar har visat att kulturlager funnits bevarade i tjocklek mellan 1,5 – 2 m, de moderna bärlagren varierar mellan 0,5 – 1 m.

På Stortorget har tidigare undersökningar visat komplicerade stratigrafiska sekvenser och man har kunnat dokumentera bebyggelseämningarmed syllstenar, lergolv, gatunivåer, tegelmurar, gravar utjämningslager och raseringslager m.m. (Thomasson & Nilsson 2009).

Helgeandsklostret och Helgeandshuset

Första omnämmandet av Helgeandshuset är från 1384 och nästan 100 år senare (1470-tal) inrättas här ett kloster som underställs klostret i Köpenhamn. Det verkar ha uppförts en ny kyrkbyggnad under slutet av 1400-talet och år 1480 stadsfäste påven upprättandet av Heligandsklostret. När Stortorget anlades bröts hela klosteranläggningen ned (Bager 1971: Rosborn 1984).

Undersökningsresultat

Undersökningen pågick i oktober månad 2012 under vädermässigt varierande förhållanden. Den andra dagen var regnig och det hade regnat mycket natten före vilket innebar att schaktet var mycket blött och sidorna rasade in.

Schaktet var ca 40 m långt, 0,4 m brett och 0,6–0,7 m djupt.

Raseringslager

I den östra delen påträffades ett raseringslager med storstenstegel blandat med kalk och kalkbruk. Det fanns även inslag av träkol och fragment av (tegel)takpannor samt småsten i lagret. Detta lager påträffades under torgets bärlager. I schaktets botten framkom ett sandigt lager av vitbeige melerad sand som kan ha fungerat som sättsand.

Figur 4. Raseringslagret synligt i sektionen.

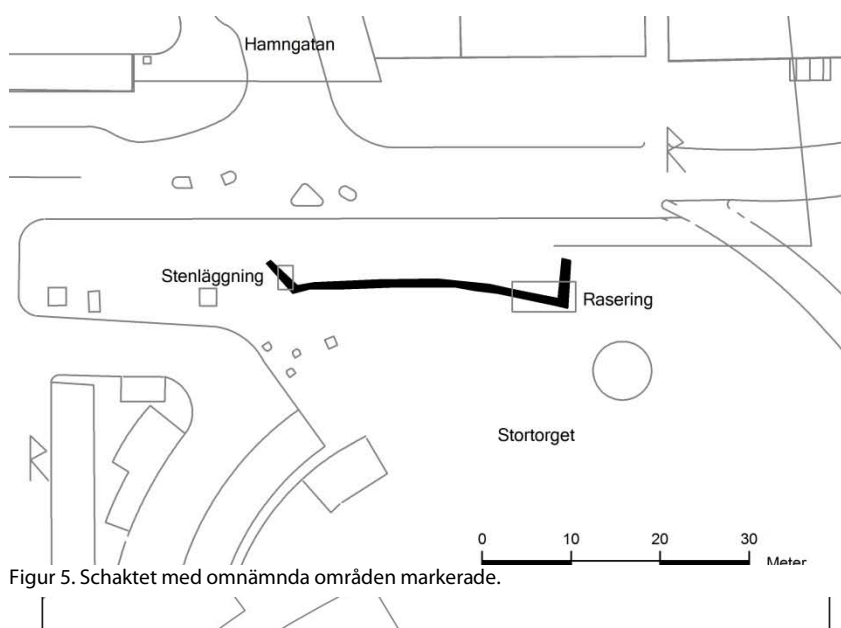
Utfyllnadslager

Den mellersta delen av schaktet var lite annorlunda än delen med rasering. Den vita sanden fortsatte några meter västerut men övergick i ett fyllnadslager som bestod av mörkgrå sandig silt. Det fanns inslag av ben, småsten, tegelkross träkol och sot. Det verkade röra sig om omrörda kulturlager.

I botten av schaktet framkom ett gult kompakt lerlager.

Stenläggning

I den västra delen, där schaktet svänger mot nordväst, framkom en trolig stenläggning på ett djup av 0,45–0,5 m djup från befintlig marknivå. Den bestod av kullerstenar i något varierande storlek (0,15–0,3 m) med en plan översida, det fanns ca 1 m bevarat i bredd.

Figur 5. Schaktet med omnämnda områden markerade.

Sammanfattning

Undersökningsområdet låg i den norra delen av Stortorget i det område där sannolikt Helgeandsklostret legat.

Vid denna undersökning påträffades bl.a. raseringslager, stenläggning, lerlager, sättsandslager och fyllnadslager. Troligen har fyllnadslagret och raseringslagret med utformningen av torget att göra medan de övriga lämningarna kan härröra från tiden före torget d.v.s. när det fanns en annorlunda tomtindelning med bebyggelse.

Referenser

- Bager, Einar. 1971. Malmö byggnadshistoria till 1820. Bjurling, Oskar (red.), *Malmö Stads Historia 1*. Malmö.
- Lekholm, Carl Gustaf. 1963. Arkeologiska och byggnadshistoriska fältarbeten 1962. Malmö fornminnesförening. Årsskrift 1963. Malmö.
- Rosborn, Sven. 1984. Malmö. Den medeltida staden och dess omland. *Medeltidsstaden 67*. Stockholm

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	120069
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431–21947–12
Datum för beslut:	2012–09–27
Projektnummer:	120069
Län:	Skåne
Kommun:	Malmö
Socken:	Malmö stad
Fastighet:	Innerstaden 1:14, Stortorget, Södergatan
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 2C:3e
M ö.h.	4, 2 – 4,4
Fältarbetstid:	121012–121015
Antal arbetsdagar:	2
Antal arkeologtimmar:	7
Exploateringsyta:	ca 40 löpmetrar
Undersökt yta:	ca 40 löpmetrar
Platschef:	Therese Ohlsson
Uppdragsgivare:	Malmö stad
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Dokumentationsmaterial:	Malmö Museer G65:50
Kostnader:	11970 kr exkl. moms

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2012

1. Fastigheten Kristianstad 4:4, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson
2. Innerstaden 1:14 – Södergatan, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
3. Skanörs kyrka och kyrkogård, Skanör med Falsterbo socken, Vellinge kommun, FU 2004 och 2005, Lars Salminen & Ingrid Gustin
4. Stallbyggnad vid Ugerups säteri, Köpinge socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
5. Invändiga arbeten i Vä kyrka, Vä socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
6. Husbyggnation inom fastigheten 61:113, Gualöv socken, Bromölla kommun, SU 2011, Christer Carlsson
7. Öllsjö 67:1, Skepparslöv socken, Kristianstad kommun, AU 2011, Ylva Wickberg
8. Skanör 40:12, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
9. Provgropar inom Kristianstad 4.4, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
10. Vintrie Park – område C1. Fastighet Vintrie 20:1, Bunkeflo socken, Malmö kommun, FU 2011. Kristian Brink
11. Fastigheten Kristian IV, Rådhuset, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, SU 2011, Christer Carlsson
12. VA-ledningar i Järnväggsgatan m.fl., Ängelholm, Ängelholms kommun, FU 2011, Jan Kockum
13. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2012, Per Sarnäs
14. Kabeldragning vid Östra Centrum, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
15. Borgeby 16:8. Ny maskinhall 2011, Lomma kommun, FU&SU 2010-2011, Lars Salminen
16. Rödragning inom Kristianstad 93:1, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
17. Tygelsjö 76:1. Tygelsjö socken, Malmö kommun. FU 2011, Joakim Frejd
18. Kvarteret Minerva 24, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. FU, schaktövervakning, 2012. Thomas Linderöth
19. Dösemarken – Limhamn 155:501, Malmö 126 & 129, Hyllie sn, Malmö Stad, Skåne, SU 2010. Åsa Berggren & Kristian Brink
20. Degeberga 26:3, Degeberga socken, Skåne, SU 2011. Tony Björk & Ylva Wickberg
21. Fjärrvärme i Vallgatan, Gamla Skeppsbron och Snidaregatan i Åhus, Åhus stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
22. Husie 172:123, Husie socken, Malmö kommun. SU 2011. Joakim Frejd.
23. Stävie kyrkogård, Stävie socken, Kävlinge kommun. FU 2009. Therese Ohlsson.
24. Stjärnan 1, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2011. Therese Ohlsson.
25. Uranienborg. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson.
26. Örja 1118, 11:1. Örja socken, Landskrona kommun. FU 2003. Lars Salminen och Therese Ohlsson.
27. Husvik. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson.
28. Yngsjö 295:2 m.fl. Åhus socken, Kristianstad kommun. AU 2012. Thomas Linderöth.
29. Limhamn 155:355 m.fl. Område 1, Bunkeflo 24:1, Hyllie socken, Malmö kommun. AU 2012. Kristian Brink.
30. Västra Klagstorp 56:1. Västra Klagstorps socken, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
31. Byte av elanläggningar i Sövde kyrka. Arkeologisk förundersökning, schaktövervakning 2012. Fornlämning 65, Sövde socken, Sjöbo kommun. Thomas Linderöth.
32. Kv. Gamla staden 8:8, Mariakyrkan. Arkeologisk förundersökning, schaktningsövervakning 2012. Fornlämning RAÄ 42, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. Thomas Linderöth.
33. Härlöv 50-53, Kristianstad sn, Kristianstad kommun. SU 2010-2011. Ylva Wickberg.
34. Jörgen Kristoffersen 6, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson.
35. Vattentornsvägen & Västra Boulevarden. Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson.
36. Kv. Möbelsnickaren 9. Åhus stad, Kristianstad kommun. FU 2011. Jan Kockum & Christer Carlsson.
37. Stora Hammar 6:30, 16:136 & 16:137. Stora Hammar sn, Vellinge kn. AU 2012. Per Sarnäs.
38. Kristianstad 4:4 och 4:18, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Ylva Wickberg.
39. Klagstorp 56:1, fornlämning nr 18, Västra Klagstorp socken, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderöth.
40. Åsumtorp 54:30 m fl. Kristianstad sn, Kristianstad kn. FU 2011. Bertil Helgesson & Ylva Wickberg.
41. Köpinge 21:24 m.fl. Arkeologisk slutundersökning 2011 inom fornlämning Stora Köpinge 100, Stora Köpinge socken, Ystads kommun, Skåne län. Thomas Linderöth.
42. Magnus Stenbock 1. Fornlämning nr 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderöth.
43. Ändring av minneslund vid Jonstorps kyrkogård, Jonstorps socken, Höganäs kommun. FU 2012. Thomas Linderöth.
44. Altona 21, Lybeck 10 och Innerstaden 1:14, fornlämning nr 20 i Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderöth.

45. Vä 2:107. Fornlämning 269 & 271, Vä socken, Kristianstads kommun i Skåne län. Särskild undersökning 2010. Bertil Helgesson.
46. Bjäresjö kyrka. Bjäresjö socken, Ystad kommun. Arkeologisk förundersökning 2010. Ing-Marie Nilsson.
47. Kristianstad 4:4 och 4:10. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
48. Soltofta 8. Arkeologisk utredning 2012, Husie socken, Malmö kommun, Skåne län. Karina Hammarstrand Dehman.
49. Västra Boulevarden, Kristianstad, Skåne. SU 2012. Tony Björk & Lena Nilsson.
50. Kviinge kyrka. Kviinge 47:1, Kviinge socken, fornlämning 16. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
51. Fastigheten Ceres 1 i Ystad, Ystad stad, Ystads kommun. FU 2012. Lars Jönsson.
52. Innerstaden 1:14 – Lilla Torg, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2011. Per Sarnäs.
53. Sankt Jörgen 7, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Per Sarnäs.
54. Kungsparken, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2010–2012. Per Sarnäs.
55. Håstads kyrka. Antikvarisk medverkan i samband med tillgänglighetsanpassning 2012. Ing-Marie Nilsson.
56. Svanen 3. Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
57. Del av fastigheten Västra Alstad 11:5, Västra Alstad socken, Trelleborgs kommun. AU 2012. Joakim Frejd.
58. Fastigheten Bastionen 7, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
59. Frans Suell 14. Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
60. Hannas kyrkogård. Hannas socken. Simrishamns kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
61. Nosaby kyrkogård. Nosaby socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
62. Asmundtorp, Annelöv och Häljarp. Asmundtorps sn, Annelöv sn, Häljarp sn, Landskrona kommun. FU 2002-03. Therese Ohlsson.
63. Västra Hoby kyrka. Västra Hoby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
64. Påfågeln 13 m.fl., Ängelholms sn, Ängelholms kn. FU 2012. Per Sarnäs
65. Stångby kyrka. Stångby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
66. Österslövs gamla prästgård. Österslövs socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
67. Stortorget, Södergatan. Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.

